

De Nederlandse Antiloodwitfabriek

In de eerste helft van de twintigste eeuw zat er veel lood in verf, in de vorm van het witte mineraal basisch lood(II)carbonaat $2\text{PbCO}_3 \cdot \text{Pb}(\text{OH})_2$. Het loodwit werd gebruikt als pigment. De (witte) kleur bleef lang stabiel in de verf. Daarom werd zowel voor binnen als buiten de loodhoudende verf gebruikt. Buiten, om de verf beter bestendig te maken tegen weersinvloeden; binnen, om de kleur te behouden. Mijn grootvader, die een ferment pijp- en sigarenroker was, gebruikte ook loodwitverf in huis. Deze verf werd, zoals hij zei, niet zo vlug geel.

Verf bestaat uit een bindmiddel, vroeger werd hier meestal lijnolie voor gebruikt. Nu wordt als bindmiddel bijvoorbeeld acrylaat, alkydhars, polyurethaan of epoxyhars gebruikt. Verder een oplosmiddel (veelal water of terpentijn), een pigment (meestal op basis van metalen, nu wordt als wit pigment meestal titaanoxide gebruikt) en een hulpstof zoals een conserveermiddel, antischuimmiddel, dispergeermiddel, anti-uitzakmiddel, of verdikker.

Dat lood giftig was hadden ook de Romeinen reeds ondervonden. Zij gebruikten loden waterleidingen en door het lood in het drinkwater kregen veel Romeinen loodvergiftiging. Er wordt ook wel gezegd dat het Romeinse Rijk mede aan loodvergiftiging te gronde is gegaan.

Bij een beginnende loodvergiftiging zijn de klachten meestal specifiek zoals moeheid, verminderde eetlust, pijnen in de gewrichten en de botten. Bij een acute of een langdurige chronische blootstelling ontstaan de typische loodkolieken of darmkrampen en kan ook ernstige bloedarmoede ontstaan.

Loodvergiftiging kwam niet alleen voor bij schilders, die de loodwithoudende verf gebruikten en zo veel looddampen inademen, maar ook in drukkerijen, waar gewerkt werd met loodzetsels en de loden letters steeds omgesmolten werden. Ook in de jaren zestig en zeventig kwam af en toe nog loodvergiftiging voor bij mensen die in accufabrieken werkten.

Het gebruik van loodwit in verf is pas in 1990 binnen de EU verboden.

Dat al in het tweede decennium van de twin-

Affiche van dr. Louis Raemakers.

tigste eeuw bekend was dat loodwit giftig was, getuigt het affiche van dr. Louis Raemakers: Antilood. Santol. J. Sabelis & Co. Haarlem. Dit is een lithografie, die in bezit is van het Rijksmuseum in Amsterdam. Het is een afbeelding van een schilder die een kwast in het gezicht duwt van Magere Hein met zeis. Op de zeis staat: 'loodwit'.

De uit Groningen afkomstige Sjoerd van der Zee, geboren op 11 juni 1895, werkte aanvankelijk in het schildersbedrijf van zijn vader. In 1923 begint hij in Bilthoven de Nederlandse Antiloodwitfabriek.

Er werd handel gedreven in antiloodwit, uitsluitend origineel Nederlands fabricaat volgens het 'Van der Zee' recept. Er was fabricage van en handel in verfwaren, lakken, oliën en vernissen.

Het bedrijf is achtereenvolgens gevestigd in de Haydnlaan 15, de Laurillardlaan 34 en op de Soestdijkseweg 181. In 1938 wordt het bedrijf gevestigd op het spoorwegemplacement

bij het station. Vanaf 1940 was het kantoor en de fabriek gevestigd aan de Spoorlaan 22.

In 1944 verandert de naam van het bedrijf in Fortis Antiloodwitfabriek. Vanaf 1949 is dit bedrijf gevestigd in Den Dolder, Dolderseweg 111a.

In 1952 volgt een tweede naamswijziging het wordt nu Fortis fabrieken. De productie wordt in Den Dolder voortgezet als Fortis Coatings.

Naast de Nederlandse Antiloodwitfabriek was Sjoerd van der Zee ook eigenaar van de NV tot Exploitatie van onroerende Goederen Emma. Het doel van die NV was kopen, verkopen, ruilen, verhuren, administreren en exploiteren van onroerende goederen. De Nederlandse Antiloodwit fabriek is in 1928 ingebracht in de NV Emma, zodat eigenlijk de Ned. Antiloodwitfabriek per 1928 als zelfstandige zaak heeft opgehouden te bestaan.